

Umhverfis- og samgöngunefnd Alþingis

Sent með tölvupósti.
Reykjavík, 9. febrúar 2021

Efni: Umsögn um frumvarp til laga um vernd, velferð og veiðar á villtum fuglum og villtum spendýrum, 368. mál.

Tilv. 202102-0002

Vísað er til umsagnarbeiðni frá nefndasviði Alþingis 26. janúar sl. til Bændasamtaka Íslands um ofangreint mál. Bændasamtökin sendu umsögn í samráðsgátt 24. ágúst 2020 en þar voru m.a. gerðar athugasemdir við að samráðshópur sem skipaður var 11. mars 2019 hafi aðeins fundað tvisvar sinnum áður en frumvarpið var birt í samráðsgátt og fyrst verið kallaður saman níu mánuðum eftir skipan hans. Því hafi ekki gefist tími til að yfirfara athugasemdir einstakra aðila í hópnum og starfsmenn ráðuneytisins ekki brugðist við athugasemdum fulltrúa BÍ. Þar var tekið fram að gert væri ráð fyrir að frekari vinna myndi eiga sér stað í áðurnefndum samráðshópi í samræmi við 4. mgr. 3. gr. núgildandi laga um vernd, friðun og veiðar á villtum fuglum og villtum spendýrum, enda hefði ekki farið fram fullnægjandi umræða um efni frumvarpsins. Í almennum athugasemdum um samráð í 5. kafla greinargerðar með frumvarpinu segir að á samráðstímanum hafi þeim sem í hópnum sátu verið gefið ítrekað færi á að koma að athugasemdum og viðbrögðum ásamt sjónarmiðum sínum til málefnsins á fundum hópsins, auk þess sem öllum var boðið að hitta fulltrúa ráðuneytisins sérstaklega til að fara yfir málið. Bændasamtökin geta ekki fallist á það sem þar segir, sbr. ofangreint og umfjöllun neðar um 43. gr. og gera enn athugasemdir við skort á samráði við gerð frumvarpsins.

Að því sögðu gera Bændasamtökin eftirfarandi athugasemdir við einstakar greinar og ákvæði frumvarpsins eins og það liggur fyrir.

I. Um einstakar greinar frumvarpsins

5. gr.

Þar segir Umhverfisstofnun og Náttúrufræðistofnun Íslands skuli vera ráðherra til ráðgjafar um framkvæmd laganna. Æskilegt væri skoða nánar hvort ekki sé eðlilegt og skynsamlegt að sveitarfélög verði ráðherra einnig til ráðgjafar um framkvæmd laganna.

10. gr.

Óljóst er við hvað er átt með hugtakinu „landnotkun“ í ákvæðinu.

18. gr.

Í 18. gr. er fjallað um afléttingu friðunar, sé talið í stjórnunar- og verndaráætlun að hætta sé á að tegundin geti valdið raunverulegu eða skilgreindu tjóni [...], umtalsverðu fjárhagslegu tjóni einstaklinga eða lögaðila [...]. Ekki er tekið fram hvaða tegundir tjóns getur verið um að ræða.

2. mgr. 21. gr.

Lagt er til að lögfest verði heimild Umhverfisstofnunar til að grípa til mjög umfangsmikilla takmarkana á veiðum án aðkomu ráðherra, en í samráði við fagstofnanir eða hagsmunaaðila. Tillagan er umhugsunarverð og krefst nánari skoðunar.

33. tl. 3. gr.

Þar er að finna skilgreiningu á tjóni af völdum villtra dýra. Óhjákvæmilegt er að fjallað verði ítarlega um viðbrögð og aðgerðir sem grípa má til þegar svo stendur á. Í athugasemdum um ákvæðið í greinargerð segir að ljóst sé að það muni taka nokkurn tíma og það þarfnist samhæfingar og samvinnu hlutaðeigandi stofnana að gera stjórnunar- og verndaráætlanir. Bændasamtökin leggja áherslu á að fjallað verði frekar um viðbrögð og aðgerðir sem heimilt er að grípa til.

43. gr.

Í 1. mgr. er lögð til heimild fyrir Umhverfisstofnun til að veita tímabundna og skilyrta undanþágu frá friðunarákvæðum. Sýna þarf fram á raunverulega og skilgreinda hættu á tjóni af völdum villtra fugla eða villtra spendýra. Um er að ræða tilteknar heimildir stofnunarinnar til að veita takmarkaðar undanþágur frá friðunarákvæðum jafnvel þó ráðherra hafi ekki aflétt almennri friðun tiltekinna tegunda, vegna tiltekinna atvika sem geta komið upp. Þá er í athugasemdum við ákvæðið í greinargerð með frumvarpinu nefnt í dæmaskyni óvenju mikill ágangur gæsa eða álfta.

Það blasir við að tjón af völdum ágangs álfta og gæsa er umtalsvert og nauðsynlegt að bregðast við því með því að taka til nánari skoðunar þau ákvæði sem snúa að tímabundinni afléttingu friðunar álfta og gæsa. Tjón af þeirra völdum er mest á túnnum og liggur fjárhagstjónið þar, annars vegar vegna beitar og hins vegar átroðnings.¹ Um þetta vísast einnig til skýrslu sem unnin var af Ráðgjafarmiðstöð landbúnaðarins um tjón af völdum álfta og gæsa árin 2014 og 2015. Þar segir m.a. að á þeim tíma hafi bændur tilkynnt tjón rafrænt og að í flestum tilvikum hafi verið um að ræða fleiri en eina fuglategund sem olli tjóni á tilteknu ræktarlandi. Meðaluppskera korns sé um 3,5 tonn/ha og hálmuppskera um 1,8 tonn/ha. Af 85 hekturum megi áætla að um 294 tonn af korni og 147 tonn af hálm hafi tapast. Markaðsvirði byggs sé um 47 kr/kg og hálmverð um 20 kr/kg þurrefnis. Heildartap var því áætlað um 16,8 mkr. Ef gert væri ráð fyrir að sama vægi tjóns gildi fyrir allar fuglategundir þar sem hefðu ollið tjóni skv. skráningu megi gera ráð fyrir að álftin ein og sér hafi valdið kornrækt uppskerutjóni að verðmæti 6,4 mkr, ef tekið sé mið af meðaltali áranna 2014 og 2015 og tilkynningum bænda þar um.

Svipaðar varnir hafa verið notaðar héraendis árum saman en fuglarnir aðlagast þeim jafnóðum og þær hafa því ekki tilætluð áhrif. Undanþága skv. 1. mgr. 43. gr. er skilyrt við *óvenju mikinn* ágang. Óljóst er hvað felst í því en það þarf að tryggja að viðeigandi aðgerðir séu heimilar bændum hverju sinni til að verjast ágangi, mikið tjón getur orðið án þess að um óvenju mikinn

¹ Í þessu samhengi er vakin athygli á tillögu til þingsályktunar um leyfi til veiða á álft, grágæs og helsingja utan hefðbundins veiðitíma (þskj. 312 - 279. mál, 151. lögþ.)

ágang sé að ræða. Bændasamtökin telja eðlilegt og sanngjarnt að bændum verði veitt skýr heimild til að verjast ágangi ásamt því að gerð stjórnar- og verndaráætlunar sem því tengist verði sett í forgang.

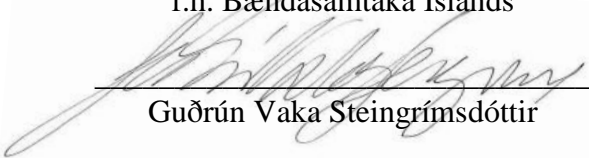
Þá er nauðsynlegt að gera ráð fyrir því með hvaða hætti þessi málsmeðferð fer fram. Það kemur ekki skýrt fram að landeigandi geti óskað eftir þessari tímabundnu undanþágu en væntanlega er það í kjölfar slíkrar beiðni undanþágan yrði veitt. Kveða þarf á um tímafrest sem Umhverfisstofnun er veittur til að svara slíkri beiðni. Yfirleitt er vandinn þess eðlis að bregðast þarf við með stuttum fyrirvara svo varna megi tjóni. Í öllu falli virðist málsmeðferð við veitingu undanþágu þung í vöfum og ekki til þess fallin til að leysa vandann sem snýr að því að fyrirbyggja tjón, til viðbótar við þau úrræði sem nú eru til staðar. Að lokum er bent á að ekki gafst tækifæri til að ræða þetta málefni í samráðshópnum, sbr. fyrri umfjöllun.

II. Niðurlag

Bændasamtökin hafa síðustu ár talað fyrir því að huga þurfi að því að taka til skoðunar fleiri þætti er varða nýtingu jarða og hlunninda. Ekki nægir að einstakir þættir í starfsumhverfi bænda séu sífellt endurskoðaðir með einangruðum hætti og breytt tilviljanakennt. Huga þarf að lagaumgjörð um nýtingu jarða í heild sinni.

Í mörgum aðskildum lagabálkum er fjallað um málefni jarða og nýtingu lands, s.s. aðgengi að beitarlendi, ræktarlendi, nýtingu þess og vernd, veiði, beitarmál, girðingar og lausagöngu, viðhald framræsluskurða, hagsmuni skógræktar, nýtingu auðlinda og hlunninda, vatnsréttindi, almannarétt o.s.frv. Það er brýnt að farið verði í þá vinnu að ramma inn réttindi og skyldur landeigenda með markvissum hætti.

Virðingarfyllst
f.h. Bændasamtaka Íslands

Guðrún Vaka Steingrimsdóttir